

N:o 9.

Af herr **Petersson, Lorentz**, *angående skrifvelse till Konungen i fråga om åtgärder för folkuppfostringsväsendets utveckling i mera praktisk riktning.*

Vid senaste kyrkomöte väcktes af biskop N. Lövgren en motion angående åtgärder för folkbildningsväsendets utveckling i mera praktisk riktning. Denna motion föranledde ej någon åtgärd, enär den icke ansågs falla inom kyrkomötets befogenhet. Att emellertid de däri uttalade tankarne vunnit anklang, framgår bland annat däraf, att biskop Billing begärde få till protokollet uttala, att han instämde i realiteten med biskop Lövgren, och att det endast vore af den grund, att han ansåge motionen gå utanför kyrkomötets formella befogenhet, som han icke vore med att bifalla densamma, i hvilket uttalande ärkebiskopen och 12 andra kyrkomötesmedlemmar instämde. Redan då denna fråga inom kyrkomötet fick sitt afgörande, vaknade hos undertecknad tanken att genom motion framlägga den för Riksdagen. Och nu har ett särskildt skäl för en sådan motions väckande tillkommit. Nyss har Kungl. Maj:t i anledning af ett beslut, som fattats vid hushållningssällskapens för- lidet år hållna möte, gifvit seminariekommittén, förstärkt med 3 nya ledamöter, i uppdrag att inkomma med förslag till åtgärder, som för omorganisation i praktisk riktning af folkbildningsväsendet befundes erforderliga. Man må hysa hvilken åsikt som helst angående lämpligheten att hänskjuta denna fråga till en förutvarande kommitté med ursprungligen annat uppdrag, faktum är att ett förslag till vidtgående omgestaltung förts fram till förberedande be-

handling. Vid sådant förhållande vore det enligt mitt förmenande skada, om icke äfven de synpunkter och förslag, som i den Lövgrenska motionen innehållas, vunne beaktande. Jag öfvergår nu till en redogörelse för denna motion, som jag sålunda gör till min, och ansluter mig därvid så nära som möjligt till dess ordalydelse.

Till tidens glädjande företeelser hör, att rundt om i vårt land uppstått en ifrig angelägenhet att väcka fosterlandskärleken till lif i svenska mäns och kvinnors hjärtan. Äfven den hemlöse kan vara en god patriot, men den naturliga grund, på hvilken fosterlandskärleken bäst frodas, är dock kärleken till hemmet. Också hafva fosterlandsvännerna visat sig intresserade för att åt hemmet gifva dess tillbörliga plats i samhällsorganismen. Detta intresse har bland annat kommit till uttryck i den s. k. egnahemsrörelsen, som numera omhuldas både af staten och enskilda.

En egen torfva och en egen stuga bidraga äfven i hög grad till den trefnad, som ett hem afser att bereda, men i och för sig dana de naturligtvis icke något hem. Till hemmet höra framför allt personer: makar, föräldrar och barn, husbönder och tjänare, och på förhållandet mellan familjemedlemmarne beror det ytterst, om ett hem motsvarar sitt namn eller utgör dess motsats.

För mitt syfte träder förhållandet mellan föräldrar och barn i förgrunden. Detta är en af hemlifvets viktigaste faktorer. Därpå beror icke blott hemmets framtid utan i hög grad både statens och kyrkans. Stat och kyrka måste därför ock vara angelägna att skapa gynnsamma villkor för hemlifvets utveckling i god riktning och det icke minst i syfte att bereda föräldrarne möjlighet att väl fullgöra sina uppfostringsplikter och att träffa anordningar till deras hjälp, i den mån dessa plikter öfverstiga deras förmåga. De hafva äfven vinnlagt sig att göra detta. Ett resultat däraf är vårt folkskoleväsen.

Det är nu ingen fråga därom, att icke folkskolan i många afseenden varit en hjälp för hemmen. Mycket godt har därom sagts, och mycket kan ytterligare sägas. Att emellertid hjälpen varit behäftad med brister, har man skäl att misstänka af den allt högljuddare klagan öfver dåliga hem och förvildad ungdom. Denna klagan gifver åtminstone tillräcklig anledning att undersöka om verkligen vårt skolväsen är sådant, man kan önska det, eller om på vissa punkter en förändring är af nöden.

Det var en tid, då man i pedagogiska kretsar drog skarpt

i härnad mot plan och sätt för undervisningen i folkskolan. Numera tyckes den striden hafva afstannat. Det är möjligt, att betydande brister ligga på detta håll, och att man i dem har att söka några anledningar till uteblifvandet af skolarbetets väntade resultat. Huru härmed förhåller sig må dock i detta sammanhang lämnas å sido. I stället må undersökas, om icke i skolans organisation förekomma felgrepp, som inverka menligt så väl på hemlifvet som på barnens uppfostran.

Ingen skola för det uppväxande släktet, allra minst folkskolan, skall vara en institution för sig. Den skall endast vara en hjälp i uppfostringsväsendet, en hjälp bland annat åt hemmen. Men skall den väl fylla sitt ändamål som hjälpinstitution, så får den naturligtvis hvarken under en tid så godt som helt och hållet lägga beslag på barnen — den skulle då utöfva ett slags vikariat för hemmet i stället för att hjälpa det — ej håller släppa barnen ifrån sig under en annan tid, då hemmen som bäst behöfva skolans hjälp. Det är dock detta folkskolan gör. Under en period, från det 7:de till det 13:de året, tager den barnens tid och intresse alltför starkt i anspråk, medan den därefter, och det i de så viktiga brytningsåren, skjuter dem helt och hållet ifrån sig. Det ena som det andra är tydligen missgrepp, och båda missgreppen föra med sig menliga följder.

Det behöfver icke inför Riksdagen bevisas, att skolan under skoltiden är så godt som allenaherskande öfver barnen. Fem timmar om dagen på skolbänken, utom den tid, som ägnas åt vissa öfningsämnen; tid för vandringen från och till skolan; tid, intresse och krafter för hemläxorna. Hvad återstår väl sedan för hemmen? När det lilla hufvudet blir fullt af skolvisdomen, blir det kanske icke heller någon vrå öfrig för fars lärdomar och mors förmaningar. Fars och mors uppfostringsarbete har under skoltiden knappast någon teg att odla i barnets lif. Det lägges ofta ned af brist på användning.

Några följder häraf må framdragas. Därom torde full enighet få anses råda, att folkskolebarn böra fostras icke blott till förmåga att i lifvet bruka sina själskrafter utan äfven till håg och duglighet för kroppsarbete. Utan tvifvel vore det till gagn äfven för de högre skolornas alumner att införas i det praktiska kroppsarbetet, men medvetandet häraf har icke i lika hög grad trängt igenom med hänsyn till den ungdom, som utbildar sig för någon form af

andligt arbete såsom sitt blifvande vitæ genus, som med hänsyn till den, som ägnar ämna sig åt det arbetsområde, där kroppsliga färdigheter företrädesvis komma till sin rätt. Men uppfostran till kroppsarbete går genom kroppsarbete. Några grundade skäl för den meningen, att en period af människans lif skulle lämpa sig för en ensidig utveckling af de andliga krafterna, en annan period åter för utveckling af de kroppsliga hafva hittills icke presterats. Fastmera tyckes det ligga i sakens natur, att kroppslig och andlig utveckling böra gå jämsides med hvarandra. Och denna parallellitet lär äfven böra utsträckas till fostran för det andliga och kroppsliga arbetet i detta ords inskränkta mening.

För den kroppsliga utvecklingen har utan all fråga gymnastiken stor betydelse, där skolorna annars hafva utvägar till dess rationella bedrifvande. Högt är också den pedagogiska slöjden att skatta såsom hjälpmedel vid fostran till kroppsarbete. Ingendera kan dock fullt ersätta det arbete, som hemmen hafva att erbjuda. Hemarbetet uppfordrar barnet mera att reda sig på egen hand och själf hitta på utvägar för arbetets förenkling. Ständigt återkommande, som det är, bidrager det icke litet att framkalla hårdighet och uthållighet, på samma gång det stärker musklerna och medverkar till ett godt »handlag». Det måste därför betraktas som menligt för utvecklingen att under den långa skoltiden i så hög grad lägga beslag på barnen för skolan, att just ingen tid blir öfrig för hemarbetet.

Om barnet erhåller tid till hemarbete, blir utan tvifvel den första fordran, som ställes på dess verksamhet, att det söker hjälpa sig själf. Då tiden för hemarbetet är för knapp, måste det däremot lita till andras hjälp äfven för rent personliga behof. Vanan vid hjälpens mottagande föder lätt anspråk på dess erhållande. Och däri ligger sanningen i det påstående, som en aktad författarinna förtrytsamt uttrycker så: »Skolan fostrar egoister och öfvermagar, högmodiga parasiter, hvilkas dagliga erfarenhet lär dem, att lifvet går förträffligt genom att lefva på andra och ha sig själf som mål, *att alltid ta, men aldrig ge*». Dessa ord gälla visserligen närmast det allmänna läroverket, men folkskolan måste, tyvärr i mycket vidsträckt mån, taga den åt sig inom sitt område.

Äfven i etiskt afseende skulle hemarbetet vara ett godt uppfostringsmedel, om det rätt användes, och det ländertill stor skada, om skolan hindrar detta medel att få utföra sitt välgörande infly-

tande. Om hvarje barn äfven under skoltiden hade att svara för någon uppgift i hemmet, så skulle detta icke blott tjäna att väcka och vidmakthålla pliktmedvetandet och ansvarskänslan, utan äfven låta barnet förnimma, hurusom det hade sin anpart med i hemmets uppehållande. Men det man arbetar för, lär man sig älska. Intresset för och kärleken till hemmet skulle utan tvifvel växa i jämbredd med arbetet för detsamma, och känslan af att föra en nyttig tillvaro skulle bidraga till ökad lifsglädje. Om arbetet för hemmet någon gång gestaltade sig till ett arbete i främmandes tjänst, så innebure detta icke någon fara, ifall det vore afpassadt efter barnets tid och krafter. Att i och utanför hemmet vara andra till tjänst och nytta kan icke läras för tidigt, och den lärdomen är af största värde för lifvet.

Som en illustration till det sagda vill jag anföra några erfarenheter, som för åtskilliga år sedan gjordes i ett skyddshem på landet för gossar från stad. Föreståndare för hemmet voro en folkskollärare och hans fru. Till en början användes en tjänarinna som hjälp vid husets skötsel. Emellertid visade det sig snart, att tjänarinnorna mera skadade än gagnade gossarnes uppfostran. Då beslöt sig husmodern resolut för att reda sig utan kvinnligt biträde. Hon fördelade de husliga göromålen mellan gossarne. En hvar fick sitt att svara för, de äldre tyngre göromål, de yngre lättare. Men från den stunden, då gossarne sålunda blefvo husmoderns hjälpedor, kom liksom en annan anda i huset. Gossarne trufdes bättre, rymningsförsök blefvo sällsynta. Det uppstod en formlig täflan emellan dem att göra sin sak så väl som möjligt, vare sig det gällde att städa, skura, bädda, diska, skala potatis o. s. v. eller att hugga och bära ved, hemta vatten, sköta grsigården och dylikt. De fingo en verklig kärlek till sina sysslor. Framstegen i skolämnena blefvo icke mindre efter införande af denna arbetsordning, utan gossarne gingo till lektionerna med hurtigare mod än förut.

Männe den i vida kretsar härskande uppfattningen af kroppsarbetet som trålgöra är alldeles utan sammanhang med det förhållandet, att barnen under skoltiden ställas så godt som utanför det praktiska förvärfsarbetet? För egen del kan jag icke undgå att här spåra ett förhållande af orsak och verkan, om än i förevarande fall verkan kan resultera jämväl ur andra orsaker.

Den skadligaste följden af att hemmet under skoltiden tränges alldeles i bakgrunden är dock, att föräldrar och barn komma bort från sin

af själfva naturen gifna ställning till hvarandra. När föräldrarna dag efter dag finna, att utrymmet för deras inflytande på barnen blir allt trängre, slappas efter hand deras uppfostringsenergi, såvida den icke är dess starkare, och så småningom öfverflytta de, kanske utan att själf märka det, ansvaret för barnen på andra. Barnen å sin sida lösgöras i sitt inre från förnimmelsen af beroende under föräldramyndigheten. Så uppkommer mellan barn och föräldrar en inre klyfta, som vidgar sig, allt efter som åren gå. Från skolans sida får man då ofta höra talas om hemmens dåsigheet och likgiltighet, men man glömmar den andel skolsystemet haft i framalstrandet af dessa dåliga egenskaper.

Man får emellertid icke heller förbise, att äfven skolan lider under närvarande förhållanden. Barnen tröttna på det ihållande ensidiga skolarbetet, de tröttna mot dagens slut, mot veckans slut och mot terminernas slut. För läraren blir det en pinsam ansträngning att hålla uppmärksamheten vaken hos en mängd trötta barn. Ett fäkt och jäkt blir det att stoppa in så rikhaltigt kunskapsförråd som möjligt under de få skolåren. Vid tretton års ålder eller ännu tidigare skola ju barnen hafva inhemtat alla de kunskaper, som kunna anses hafva större värde för deras följande lif. Mycket måste därför läggas ned hos dem, som vida öfvergår deras intresse och fattningsförmåga. Däraf skadas deras intellektuella utveckling. De börja till slut känna leda vid all den osmalta andliga föda, som de nödgas intaga, Och den bristande håg för boklig bildning, som man ofta iakttagit hos den folkskolebildade allmänheten, torde ofta i detta förhållande hafva sin tillräckliga förklaringsgrund.

Hvad har man då att göra? Svaret är i dess allmänhet enkelt nog. Inskränk skolarbetet under de skolår, som här äro i fråga, inskränk det så, att föräldrar och barn få tid för hvarandra, att barnen få tid för arbete i hemmen och att de i skolan förmå med friskt sinne följa undervisningen. Afsöndra ock ur lärokurserna allt stoff, som på barnens hithörande utvecklingsstadium i det hela måste blifva osmält minneskram.

Svårare ställer sig problemet, då det gäller huru långt inskränkningen bör gå och på hvad sätt den bör ske. Skall den stanna vid tre fjärdedelar, två tredjedelar eller vid hälften af den nu föreskrifna normaltiden? Skall begränsningen hufvudsakligen afse lärotimmarne per dag, dagarne per vecka eller veckorna per år? Hvilken olikhet bör iakttagas mellan land och stad, mellan

jordbruks- och industridistrikt, mellan trakter med glesare och tätare befolkning? Allt detta är frågor, som endast kunna besvaras efter en omfattande sakkunnig utredning.

Redan nu anser jag mig böra betona, att de föreslagna inskränkningarna icke afse att pressa ned den allmänna bildningsnivån. Afsikten med denna motion är tvärtom att gifva en ansats till att höja folkbildningen, att göra den gedignare, mera harmonisk och mera praktisk. Inskränkning på ett håll skulle motsvaras af en ännu mera betydande utvidgning på ett annat.

Innan jag öfvergår till att tala om denna utvidgning, anser jag mig böra säga några ord om den punkt, som många torde betrakta som förslaget akilleshäl. Kan det antagas, att föräldrarna mera allmänt skola förstå att på ett ändamålsenligt sätt utnyttja barnens fritid i uppfostrande syfte? Är det icke betydligt tryggare att, såsom nu sker, öfverlåta barnens utbildning åt skolade uppfostrare?

Jag har all respekt för fackskickligheten på alla områden och sätter den för ingen del mindre högt på pedagogikens fält än på andra. Men lika visst som grofarbetaren måste stödja yrkena, det sunda bondförståndet göra sin röst hörd på tinget, den i juridiken obevandrade praktiske mannen deltaga i lagstiftningsarbetet och lekmännen stå vid prästernas sida vid kyrkans uppbyggande, så behöfver skolans pedagogiska arbete utfyllas af deras fostringsverk, som i sitt kall hufvudsakligen äro vägledda af sin mer eller mindre sedligt bestämda naturliga läggning i förening med lifvets erfarenheter. Man får icke heller glömma att föräldrakärleken har ett fint väderkorn att träffa det rätta vid barnens behandling. Det kan väl hända, att uppfostringsarbetet i hemmet ter sig ganska regellöst och ometodiskt, men icke dess mindre kan det frambringa goda resultat. Och under alla förhållanden förmår ingenting ersätta de välgörande impulser, som under det förtroliga samlifvet i hemmet afsiktligt eller omedvetet meddelas från föräldrarna till barnen.

För öfrigt äro de flesta hem inga hopplösa objekt för goda reformsträfanden. Allmogens hafva hållit sig bäst både af andra skäl och på grund af den större gemensamhet, hvarför dessa lämna rum mellan föräldrar och barn i fråga om sysselsättning och intressen. Sämre är det i detta hänseende ställt bland industriarbetarne och äfven bland öfriga arbetare i andras tjänst både i stä-

derna och på landsbygden. Men om också här och hvar skulle möta svårigheter, så gäller det att icke väja för dessa utan söka öfvervinna dem. Det är för ett sundt tillstånd inom landet af största vikt att hafva goda hem. Hemlifvets höjande bör utgöra ett hufvudföremål för det kristligt-sociala arbetet. Här är icke platsen att tala om de betydelsefullaste häfstängerna härför, jag vill blott framhålla, huru gagneligt det skulle vara att vid föräldramöten och andra tillfällen utreda frågorna, om huru föräldrar skola handleda sina barn på deras från skolan lediga tid och därigenom väcka och elda särskildt mödrarna att i detta hänseende på bästa sätt söka fylla sina plikter. I de fall, då hemmen visa sig ohjälpliga, måste naturligtvis hädanefter som hittills särskilda åtgärder vidtagas. —

Det andra missgreppet, som vi tillade vårt folkskoleväsen, var att skolan allt för tidigt släpper barnen och särskildt icke stödjer hemmen i deras fostran under de viktiga brytningsåren.

Just under dessa grannlaga år behöfde hemmen skolans hjälp. Som ställningen för närvarande ofta är, blir det helt enkelt ödesdigert för barnens utveckling, att skolan så tidigt undandrager dem sin omvårdnad. Då föräldrar och barn under den trägna skoltiden blifvit i sitt inre främmande för hvarandra, hafva band brustit, som icke så lätt återknytas. I många fall kan det rätta förhållandet aldrig återställas. Föräldrarne känna sig oskickliga att utöfva sina uppfostringsplikter; barnen vilja ej mera böja sig för föräldramyndigheten. Så lämnas de unga tidigt att gå sina egna vägar, och en sorglig erfarenhet har visat, att dessa vägar alltför ofta icke bära åt rätt håll.

Afven från synpunkten af kunskapers bibringande är den nuvarande ordningen mycket förfelad. Icke nog med att mycket osmält kunskapsstoff måste nedläggas i de alltför outvecklade barnens minne; mycket måste ock eftersättas, som skulle vara af oberäkneligt värde för de ungas framtid. De flesta folkskolebarn öfvergå till näringarna. Många visa sig därvid häglösa; de flesta kunna åtminstone icke lägga sin själ in i sitt arbete, enär de icke fått någon nyckel till dess begripande. Helt annorlunda skulle det vara, om de i början af sin arbetstid genom lämplig undervisning blefve orienterade inom sin verksamhetssfär: de blifvande jordbrukarne inom sitt fält, de olika industriarbetarne hvar inom sitt fält. Intresset

blir mera vaket, när man kan arbeta icke blott med sina armar utan äfven med sitt förstånd.

Det torde sålunda få anses alldeles nödvändigt, att skolan utsträcker sin verksamhet utöfver de nuvarande skolären. En begynnelse därtill har ju skett genom den s. k. fortsättningsskolan. I den riktningen bör man gå vidare och på samma gång ställa hvarje ny kurs i lefvande sammanhang med de föregående. Fortsättningskurserna borde blifva både en, två, tre och fyra och i afseende på tidslängden fortgå i fallande skala. De kunde icke blifva likformiga öfver hela landet. I städer och andra större samhällen skulle de kanske ordnas bäst som aftonskolor, på landsbygden som dagskolor några veckor i följd; ämnena måste något växla efter olika orters behof o. s. v. Före anordningen måste gå en sakkunnig utredning, som endast genom Kungl. Maj:ts försorg kan åstadkommas.

Ett referat från Göteborgs stifts förliden sommar hållna läraremöte visar, att de tankar, som här ofvan uttalats, icke äro främmande för vår folkskolas pedagoger. Däri heter bland annat:

» . . . Man kan icke helt mekaniskt stufva in andliga näringsmedel i ett barn i förhoppning att de efter tjugu år skola öfvergå i dess kött och blod. Det lönar sig icke att undervisa barn om sådant, som först för en mognare ålder är möjligt att mottaga och bringa till växt.» . . . »Det på det praktiska lifvet syftande lärostoffet måste dels begränsas, så att det på ett naturenligt sätt kan inhämtas på den begränsade skoltiden och dels måste det på ett sundt sätt fördelas på de olika åldersskedena — folkskolan med den därtill hörande småskolan — folkskolans fortsättningar och öfverbyggnader . . .» »Då undervisningen bör afpassas efter behofvet på olika orter, är det klart, att fortsättningsskolan omöjligen kan bli likformig, utan måste bli i hög grad skiftande, och på hvarje ort omfatta endast några få ämnen, som för lärjungarne ha den största betydelsen».

Den tid, som följer efter den närmaste skoltiden, är i regel ungdomens bildbaraste ålder. Så mycket oförsvarligare är det, att ungdomen icke då erhåller tillräcklig handledning för sin utbildning. Däröfver erinrar den förut citerade författarinnan, då hon på sitt drastiska sätt skrifver:

»Om jag berättade för er, att det någonstädes i Sveriges land finnes ett stuteri, där man med mycken omsorg och kostnad droge

upp föl, till dess de voro två år, men sedan släppte dem på vildbete och lämnade dem att utan tillsyn och vård växa i frihet så länge, att de sedan aldrig mer läte sig styras af tygel och töm, skulle Ni icke ett ögonblick tro mig. Och detta med rätta, ty så enfaldig är ingen stuteriägare, icke ens en fast aflönad stuteristyreelse.

Men jag skall säga er, hvem som i Sveriges land ändock gör något liknande, och Ni skall icke kunna göra mig till lögnare med den förklaringen, att så enfaldig är ingen.

Det är nationens uppfostrings- och undervisningsväsen för folkets barn. Hvem sedan ansvaret drabbar eller domen träffar, vill jag lämna osagdt.

Vi veta alla, att hvad vi upplefvat och lärt före vårt tolfte år, det står för vårt medvetande såsom en ganska suddig tafla i mörk eller ljus ton med enstaka skarpa ljusreflexer öfver. Hvad vi däremot erfarit, upplefvat och lärt från vårt trettonde till vårt tjugonde år, alltså under de för själens lika väl som för kroppens utveckling så betydelsefulla »ton» åren, det är mejsladt in i vårt medvetande, det är en skrift, präntad med stilus på stentaflor, en skrift som aldrig utplånas.

Hvilket sorgligt misstag är det icke då, att just under dessa lifsbestämmande år lämna massan af samhällets barn utan ledning och annat stöd än det slumpen består dem.»

Så långt författarinnan.

Vi nämnde om praktiska ämnen, som borde ingå i fortsättningskurserna. Med idel »praktiska» ämnen skulle dock dessa kurser blifva mycket opraktiska. Det är godt, att ungdomen erhåller vägledande insikt i hvad som hör till dess yrke; det är förmånligt, om den får någon föreställning om de samfundsformer, inom hvilka dess lif skall röra sig. Men detta räcker icke till för utdanning af en god medborgare. Har icke synen blifvit fäst på de ideala mål, som beteckna sannare realiteter än alla yttre ting och förhållanden, då saknar man de bästa förutsättningarna för att i djupare mening gagna det samhälle, man tillhör. Sådan undervisning, som förer dessa realiteter nära förstånd och hjärta, är därför lika nödvändig i fortsättningskurserna, som handledning i s. k. praktiska läroämnena,

Den härmed berörda verksamheten för ungdomens religiöstsedliga tillvaratagande och lyftning framträder som en allt starkare

bjudande nödvändighet. Med afseende därpå må blott påpekas, huru, sedan genom konfirmationsberedelsen prästen inträdt som religionslärare, det äfven för därpå följande kurser utan tvifvel blefve mest ändamålsenligt, att prästen kvarstode i sin lärareegenkap. Lektionerna kunde tänkas anlagda efter mönstret af tyska prästers Sprechstunden mit den Konfirmirten, d. v. s. hållas på söndagar med 2 à 4 veckors mellanrum och innefatta dels fördjupning af redan meddelade kunskaper, dels utvidgning, företrädesvis till det kyrkohistoriska gebitet, samt i hvarje fall till formen växla mellan akroamatisk och kateketisk framställning. På sådant sätt skulle en omläggning af skolan i antydd riktning för kyrkan erhålla en betydelse i någon mån liknande den, hvarpå man hoppas för det borgerliga samhället och fäderneslandet i dess helhet.

Böra de forttagna kurserna göras obligatoriska eller icke? Min mening är, att de böra blifva obligatoriska, och att, om saken bedrifves med hofsamhet, man skall lyckas att bringa den därhän. Naturligtvis måste möjlighet gifvas till undantag och vederbörande skolmyndigheter erhålla rätt att under särskilda förhållanden medgifva dispens. Till en början skulle nog förslag om den obligatoriska undervisningens utsträckning röna motstånd, och man kan icke tänka på att vinna mer än ett år i sänder. Om emellertid kurserna skötas väl och visa sig blifva till gagn, så kommer den bättre delen af ungdomen att af sig själf besöka dem, och då lär det icke fela, att man omsider i ungdomsskyddets intresse söker utvidga deras gagneliga verkningar, så vidt möjligt är, till alla.

Vid första påseende torde det förefalla, som om kostnadsfrågan skulle blifva den tufva, på hvilken hela förslaget faller. Vid närmare eftertanke torde man dock finna, att denna bör blifva lindrig nog. Nya skolhus blifva knappast erforderliga. Den inskränkning i undervisningen, som är föreslagen för de sex första skolåren, torde medföra en sådan lättnad i lärarepersonalens arbete, att nya årskurser kunna i stället öfvertagas. Om också något högre anslag komme att krävas än för de nuvarande fortsättningsskolorna, så böra dock de ekonomiska krafven under inga förhållanden blifva afskräckande.

Svårare torde det blifva att jämka tiden för den fortsatta undervisningen efter arbetsgifvarnes önskningsar. Bli emellertid undervisningen verkligt praktisk, så kommer den nog att visa sina frukter i ökad både villighet och duglighet att arbeta. Det är också

att vänta, att motståndet från detta håll brytes, så att saken kan realiseraras.

På grund af det anförda får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen, med godkännande af de allmänna grunder för folkuppfostringsväsendets utveckling, som här ofvan framställts, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder för en sådan utveckling.

Stockholm den 23 januari 1909.

E. L. Petersson.
